

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Kraslice

Ing. Ivana Siglová

říjen 2020

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Obsah

Seznam zkratk	3
Shrnutí evaluační zprávy	4
1 Úvod	6
2 Základní terminologie	6
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	8
3.1 Geografický a historický kontext	8
3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci	9
3.2.1 Sociálně vyloučené lokality	9
3.2.2 Bydlení	10
3.2.3 Dluhy	11
3.2.4 Kriminalita	12
3.2.5 Zaměstnanost	13
3.2.6 Sociální služby	15
3.3 Spolupráce města Kraslice s ASZ	16
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie	16
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	17
4.2 Limity evaluace	18
4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ	19
5 Evaluované priority a cíle SPSZ	20
6 Hlavní zjištění	24
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	24
6.1.1 Zlepšení uplatnění obyvatel SVL na trhu práce	24
6.1.2 Stabilizace celkové životní situace obyvatel SVL	25
6.1.3 Provázanost oblasti zaměstnanosti se sociálními službami	27
6.2 Naplňování cíle KPSVL	27
6.2.1 Adresnost a relevance	28
6.2.2 Konzistence s potřebami	28
6.2.3 Koordinace a synergie	28
6.2.4 Udržitelnost	29
6.3 Spolupráce aktérů a ASZ	30
7 Závěry evaluace a doporučení	31
Seznam tabulek	33
Seznam grafů	33
Seznam schémat a obrázků	33

Seznam zkratek

APK	asistent(i) prevence kriminality
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
ČSÚ	Český statistický úřad
IROP	Integrovaný regionální operační program
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LP	Lokální partnerství
MěÚ	Městský úřad
MěNV	Městský národní výbor
MP	Městská policie
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NNO	nestátní nezisková organizace
OO PČR	Obvodní oddělení Police České republiky
OP Z	Operační program Zaměstnanost
OPL	omamné a psychotropní látky
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
OSPOD	Orgán sociálněprávní ochrany dítěte
SASRD	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SVL	sociálně vyloučená lokalita/ sociálně vyloučené lokality
ÚP	Úřad práce
VPP	veřejně prospěšné práce

Shrnutí evaluační zprávy

Předmětem níže uvedené evaluace jsou cíle a opatření Strategického plánu sociálního začleňování města Kraslice 2016 – 2018, konkrétně cíle a opatření oblasti Trh práce a Sociální vyloučení, které zahrnují tematické oblasti zaměstnanost a sociální služby. Evaluace má za úkol zhodnotit dopady, které tyto cíle a opatření měly vyvolat - i) zlepšení uplatnění obyvatel sociálně vyloučených lokalit (SVL) na trhu práce, ii) stabilizace celkové životní situace cílové obyvatel SVL a iii) provázanost oblasti zaměstnanosti se sociálními službami. V závěru evaluace dochází také ke zhodnocení naplňování cíle KPSVL, tedy zhodnocení provedených aktivit z hlediska adresnosti/relevance, konzistence, koordinace a synergie a udržitelnosti. Klíčová zjištění provedené evaluace jsou následující:

- Dva ze čtyř evaluovaných specifických cílů SPSZ byly splněny, 1 částečně a 1 nebyl splněn.
- V rámci realizovaných aktivit byla posílena kapacita terénní práce, která však po ukončení projektu přešla do původní kapacity. Dále byla posílena o jeden plný úvazek kapacita dluhového poradenství a vznikl další úvazek kariérového poradenství pro mladé lidi do 26 let.
- Z plánovaných dvou projektů na vznik dvou sociálních podniků vznikl přepracováním sloučením aktivit nakonec jeden sociální podnik v rámci projektu OP Zaměstnanost, který je v současnosti realizován a bude ukončen v roce 2021.
- V rámci plnění cíle, který nakonec nebyl naplněn, došlo k přípravě a schválení projektu *Aktivizační, asistenční a motivační program pro uplatnění cílové skupiny na trhu práce* z OP Z. Nepodařilo se však projekt dlouhodobě personálně obsadit, krátce po zahájení realizace byl tak ze strany žadatele - města ukončen.
- Plánovaný projekt města měl být stěžejní pro uplatňování obyvatel sociálně vyloučených lokalit na trhu práce a pro rozvoj spolupráce se zaměstnavateli. Jeho zrušení může být jedním z důvodů, proč se, i přes poměrně značný počet osob z veřejně prospěšných prací, nedaří osoby z těchto pozic posouvat na běžný pracovní trh.
- Podobně nedochází k posunu ani u zaměstnanců nového sociálního podniku. Lidé, kteří z podniku již odešli, se spíše vrací na úřad práce či vyhledávají práce na černo. Exekuce, většinou vícečetné, měli zatím všichni, kdo v podniku pracovali. Strhávání části platu na exekuce uvádí zástupce projektu jako jednu z hlavních příčin rozčarování zaměstnanců a snížení motivace si práci udržet.
- Počet klientů, kteří mezi lety 2016 – 2019 využívali služeb dluhové poradny, vzrostl téměř trojnásobně, tento počet je však stále méně než 10 % všech osob v exekuci v Kraslicích.
- Podařilo se provázat činnost místního NZDM s nově vzniklou službou kariérového poradenství a přilákat ke spolupráci zájemce z řad firem, kteří mají zájem zaměstnávat klienty kariérového poradenství – mladé lidi do 26 let.
- Navázání větší spolupráce se zaměstnavateli se však nepodařilo ohledně zaměstnávání ostatních, starších osob z cílové skupiny. Podle aktérů to bylo z velké části kvůli nerealizování projektu *Aktivizační, asistenční a motivační program pro uplatnění cílové skupiny na trhu práce* z OP Z.
- Ve městě Kraslice není žádná větší, prostorově jasně ohraničená sociálně vyloučená lokalita, ale je zde řada takto označených samostatných domů v různých ulicích. Princip adresnosti ve smyslu zacílení realizovaných intervencí a koncentrace zdrojů na řešení problémů v místě jejich největšího rozsahu považujeme za splněný tím, že všechny realizované projekty byly realizovány ve městě Kraslice.

- Priority, cíle a opatření definované v návrhové části evaluovaného SPSZ korespondují s hlavními problémy města, které jsou uvedeny na začátku strategického plánu, některým z těchto problémů se však návrhová část nevěnuje. Návrhová část je tak z našeho pohledu velmi propracovaná, ale také zřejmě zúžena pouze na některé z problémů, které lokální partneři ve městě pocítují. Chybí např. cíle v oblasti bezpečnosti, kterou se však aktéři začali zabývat později, již v průběhu plnění SPSZ. V roce 2019 a na začátku roku 2020 byl vypracován Tematický akční plán (TAP) pro oblast bezpečnost, který v současnosti čeká na schválení městských orgánů.
- Aktéři shodně hodnotí spolupráci v rámci Lokálního partnerství jako dobrou, s dílčími neshodami, které však nebrání dlouhodobé spolupráci a komunikaci. Přínos spolupráce s ASZ vidí především ve zvýšené pravidelnosti a efektivitě komunikace a ve vyzdvihnutí a nastartování řešení problému komunikace a vztahů s veřejností.

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Kraslice v letech 2016 – 2019 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování 2016 – 2019, konkrétně implementace opatření, která se týkají oblasti Sociální služby a Zaměstnanost (ve Strategickém plánu uvedeny jako oblasti Trh práce a Sociální vyloučení – toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. **Cílem zprávy je** popsat efekt jednotlivých opatření a jejich vliv na dosažení plánovaných dopadů, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli podpory a tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování ve městě Kraslice i v jiných lokalitách, kde působí ASZ, a rovněž pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejimi dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **síťování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

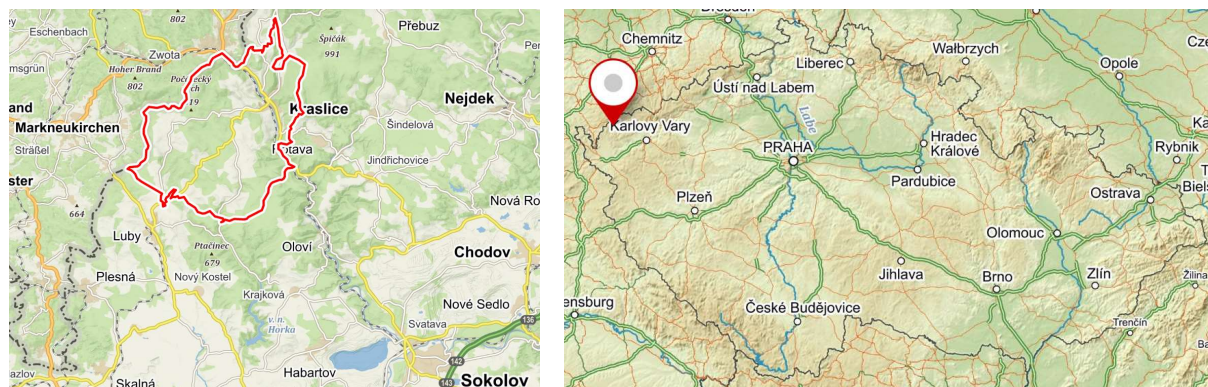
Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě** (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Geografický a historický kontext

Město Kraslice leží v severní části okresu Sokolov v Karlovarském kraji, těsně u hranic s Německem. Kraslice se nachází mimo hlavní dopravní tahy v těsném sousedství státních hranic České republiky s Německem. Městem prochází železniční trať Sokolov – Kraslice a Zwickau. Dále oblastí Kraslicka prochází silnice II. třídy č. 210, která spojuje 5 km vzdálené německé město Klingenthal s 30 km vzdáleným Sokolovem. Přibližně 30 km od Kraslic se nachází také města Karlovy Vary a Chodov. Periferní geografická poloha je jedním z faktorů, které podstatně ovlivňují socioekonomickou situaci města Kraslice a značně město znevýhodňují v jeho dalším rozvoji.¹

Obrázek 1: Poloha města Kraslice

Zdroj: www.mapy.cz

K 1. 1. 2020 má obec 6 767 obyvatel. Počet obyvatel ve městě, i přes mírný nárůst v některých letech, klesl mezi lety 2008 a 2020 o více než 6 %, což je nadprůměrný pokles ve srovnání s okresem i s celým Karlovarským krajem².

Tabulka 1: Počet obyvatel a průměrný věk obyvatel

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel	7074	6925	6905	6932	6952	6920	6885	6802	6802	6749	6767
Průměrný věk obyvatel	40,8	41,3	41,4	41,7	41,9	42,2	42,6	43,2	43,3	43,5	43,6

Zdroj: ČSÚ

Kořeny současné hospodářské situace města leží v poměrně nedávné i starší historii. Již v 17. století začal upadat dolování rud, které městu zajišťovalo obživu a obyvatelé se zaměřují na rozvoj lidových řemesel – krajkářství, textilní průmysl a výrobu hraček a hudebních nástrojů. V 18. století pak Josef Jan Anger zakládá pod značkou Amati továrnu na výrobu hudebních nástrojů, která ve městě funguje i dnes, a začne vznikat mnoho dalších továren (mezi světovými válkami bylo v Kraslicích 59 výrobců jen v oblasti hudebních nástrojů). Hospodářský rozkvět pokračoval až do začátku 20. století (v té době mělo město více obyvatel než Sokolov). Rozvoj však zastavila již 1. světová válka, po krátkém znovunastartování pak hospodářská krize, 2. světová válka a nakonec vysídlování německého obyvatelstva. Že odsun Němců znamenal pro Kraslice kromě jiného ztrátu pracovní síly s jejími znalostmi a zkušenostmi je jasné již z faktu, že na konci léta 1945 bylo v celém sokolovském okrese pouze 846 českých mužů a 432

¹ Situační analýza 2013, SPOT

² www.mapanezamestnanosti.cz

českých žen³. Před druhou světovou válkou čítala kraslická populace téměř 22,5 tisíce osob, po dokončení hlavní části odsunu v roce 1947 zbylo na území Kraslicka méně než 5 tisíc obyvatel. Většina podniků byla zestátněna a sloučena do větších státních podniků. Velký efekt v Kraslicích nemělo ani organizované dosidlování. Do roku 1961 byl počet obyvatel zvýšen pouze na 6 484 obyvatel.

Romové se účastnili poválečného dosidlování města Kraslic již od konce 40. let. V roce 1958 sčítání zjistilo 156 Romů⁴, v roce 1968 to bylo 160 Romů, v roce 1984 to bylo 260 Romů. Zpráva z roku 1984 ukazuje, že Romové bydleli v méně kvalitních bytech, než byl průměr pro Kraslice: zatímco celkově bylo v Kraslicích 559 bytů I. kategorie a 229 bytů IV. kategorie⁵ (2,44 ku jedné), z Romů bydlelo v bytech I. kategorie 14 rodin a v bytech IV. kategorie 29 rodin⁶ (0,48 ku jedné). Nejnovější zpráva pochází z roku 1986, kdy správní obvod Městského národního výboru (MěNV) evidoval v 96 rodinách celkem 205 Romů, z čehož bylo 115 osob dospělých, 31 osob od 15 do 18 let a 59 dětí do 14 let. Kraslická kronika vede statistické záznamy o Romech do roku 1986, od té doby absentují další zmínky. Až v roce 2004 kronikář zanesl záznam „Problémy s Romy“, který mluví jednak o nepovolené skládce v ulici Československé armády a také o domech č. p. 1740 a 1741 v ulici B. Smetany.⁷

V druhé polovině 20. století se výrazně proměnila také architektura a kultura města. Řada starých německých domů a továren chátrala nebo byla nahrazena paneláky a socialistickou architekturou 50. let. Historická kultura spjatá z velké části s německým obyvatelstvem byla komunistickým režimem ignorována a nahrazena novými zvyky. To vše společně s ekonomickým úpadkem dvou největších státních podniků – Amati a Krajka a nedostatkem pracovních příležitostí pro mladé vedlo k odlivu obyvatelstva a k současnému stavu Kraslic i sociálně vyloučených lokalit ve městě. Město nicméně již od 90. let s pomocí různých rozvojových strategií usiluje o zlepšení místní socioekonomické situace.

3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci

3.2.1 Sociálně vyloučené lokality

Podle situačních analýz i podle výpovědí aktérů, v minulosti ani dnes v Kraslicích neexistuje sociálně vyloučená lokalita (SVL) ve smyslu prostorového vyloučení. Sociálně vyloučené lokality byly a jsou definovány spíše jako jednotlivé domy rozesté po celém městě, analýzy a strategický plán však mluví o několika ulicích, v kterých je takových domů více - **Mlýnská, Havlíčkova, B. Smetany, Čs. Armády, 5. Května, Wolkerova, Resslera a v Zátíší**. Objekty vytipované jako SVL jsou převážně v rukou soukromníků.

Podle odhadu lokálních partnerů žije v Kraslicích a přilehlých obcích přibližně 600 – 700 sociálně vyloučených obyvatel nebo obyvatel sociálním vyloučením ohrožených.⁸ Tento stav se podle vyjádření oslovených aktérů v posledních letech příliš nemění, a to i když množství vyplacených dávek hmotné nouze v souladu s celorepublikovým trendem klesá a to dokonce mnohem více než v celé České republice.

³ *Proměna Kraslic po odsunu sudetských Němců*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií.

⁴ Tehdy označených jako „Cikánské obyvatelstvo“.

⁵ Jedná se o údaj za rok 1985. Kronika údaje o počtech bytů II. a III. kategorie pro tento rok neuvádí.

⁶ V bytech II. kategorie žilo 32 rodin, v bytech III. kategorie pak 18 rodin.

⁷ Situační analýza 2013, SPOT

⁸ Vstupní analýza Vzdělávání města Kraslice, prosinec 2019, ASZ. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/VA_vzdelavani_Kraslice.pdf

Tabulka 2: Srovnání počtu příjemců dávek v Kraslicích mezi lety 2016 -19⁹

Příspěvků na živobytí			Doplatků na bydlení		
2016	2018	2019	2016	2018	2019
166,3	81,4	60, 8	53,3	23,8	23,6

Zdroj: MPSV

Tabulka 3: Změna počtu vyplacených dávek mezi lety 2016 - 2019

	Příspěvky na živobytí (%)	Doplatky na bydlení (%)
Kraslice	-63%	-56%
ČR	-50%	-47%

Zdroj: MPSV

Tabulka 4: Změna sumy vyplacených dávek mezi lety 2016 - 2019

	Příspěvky na živobytí (%)	Doplatky na bydlení (%)
Kraslice	-69%	-57%
ČR	-56%	-45%

Zdroj: MPSV

Tento vývoj podle všeho souvisí s celorepublikovým trendem posledních let, kdy pozorujeme, že se vinou nulové valorizace životního minima a zároveň rostoucí výše minimální mzdy rozšiřuje segment obyvatel, kteří mají velmi nízké příjmy, a s ohledem na rostoucí životní náklady žijí na hranici chudoby, přesto však při sečtení příjmu své domácnosti nemají nárok na dávku pomoci v hmotné nouzi (HN), jejíž součástí je příspěvek na živobytí. Nicméně svoji roli na úrovni celé ČR hraje bez pochyby také skutečnost pozitivního vývoje v ekonomické oblasti a na trhu práce s legálním (částečně i nelegálním) zaměstnáním.

3.2.2 Bydlení

Po roce 1993 vlastnilo město Kraslice okolo 1 100 bytů, skoro všechny se však privatizovaly do rukou jejich nájemníků. Od začátku 90. let proběhly celkem čtyři vlny privatizace. 96 % bytů bylo privatizováno do rukou nájemníků, zbytek byl nabídnut k prodeji obálkovou metodou. Vlastnictví bytu je podle zjištění situační analýzy z roku 2013 v současnosti hlavním faktorem pro stabilitu bydlení. Ti, co vlastnili byt, měli daleko větší šanci udržet si ho a zůstat v Kraslicích. To souhlasí i s pozorováním místní odbornice na bydlení, podle které právě domácnosti, které nevyužily či nemohly využít možnosti privatizace, mají nyní v Kraslicích největší problémy s bydlením.¹⁰

Aktuální počet městských bytů je 83 bytů¹¹, což odpovídá přibližně 3 % všech obydlených bytů v Kraslicích¹². V privatizovaných bytových domech si pak město nechalo 12 bytů ve dvou vchodech panelového domu, které jsou „určeny pro občany města Kraslic, kteří jsou, vzhledem ke svému zdravotnímu postižení, nebo z důvodu věku, odkázáni na pomoc pečovatelské služby“¹³. Nájemné v městských bytech je v současnosti (srpen 2020) 39 Kč/m².

⁹ Tabulka obsahuje počet vyplacených dávek v průměrném měsíci daného roku

¹⁰ Situační analýza, SPOT, 2013

¹¹ Informace od MěÚ Kraslice

¹² Die SLDB 2013, převzato z https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SPSZ_Kraslice_2016-2019.pdf

¹³ Město Kraslice – Pečovatelská služba: *Popis realizace poskytování sociálních služeb*. Dostupné z: https://www.kraslice.cz/e_download.php?file=data/editor/211cs_3.pdf&original=Popis%20realizace%20PS%202019.pdf

Město v současnosti nemá zveřejněné jasné podmínky přidělování bytů. Přidělování má na starosti Odbor správy majetku města, kam mohou obyvatelé podávat žádosti o přidělení bytu. Odbor pak žádosti individuálně posuzuje a navrhuje vyhovění či nevyhovění Radě města, která s konečnou platností rozhodne. K žádosti se jako příloha přikládá potvrzení o bezdlužnosti.

Město z prostředků IROP (projekt Sociální byty – vestavba 2 bytových jednotek, na ul. B. Smetany 1700 v Kraslicích) zrekonstruovalo 2 sociální byty a další projekt na rekonstrukci 6 bytů je již schválený a začíná se v současné době realizovat. Dohromady tak má být k dispozici 8 bytů pro osoby v bytové nouzi k dlouhodobému nájemnímu bydlení.

Nepodařilo se však realizovat projekt z OP Z pod názvem *Prevence ztráty bydlení, zplnomocňování obyvatel SVL prostřednictvím sociální práce a participace cílové skupiny na rozhodování v oblasti bydlení*. Projekt byl již schválen, město od jeho realizace již v počátcích ustoupilo, neboť nebylo možno projekt personálně naplnit.

3.2.3 Dluhy

Kraslice se nachází v Karlovarském kraji, který je z pohledu exekucí druhým nejhůře si stojícím krajem v republice (údaj za rok 2019) a společně s Ústeckým krajem jsou jedinými regiony, kde se celková změna mezi lety 2016 a 2019 pohybuje v kladných číslech, tj. exekucí tam mezi těmito roky přibývalo.

Podíl osob v exekuci byl v roce 2019 v Kraslicích 19,72 % (1 151 osob). Mezi lety 2016 a 2019 došlo k nárůstu počtu osob v exekuci o 12,6 %, ještě větší nárůst byl pak zaznamenán v rámci celé ORP Kraslice (13,8 %). Porovnání s okresní, krajskou a celorepublikovou úrovní ukazuje tabulka níže.

Tabulka 5: Počet a podíl osob v exekuci a jejich porovnání na různých územních úrovních

	Podíl osob v exekuci (2019)	Změna počtu osob v exekuci mezi lety 2016 - 2019	Změna průměrného počtu exekucí na osobu
Obec Kraslice	19,72 %	+ 12,6 %	+ 0,8 %
ORP Kraslice	22,41 %	+ 13,8 %	+ 0,1 %
Okres Sokolov	18,97 %	+ 4,2 %	+ 5,8 %
Karlovarský kraj	16,3 %	+ 3,1 %	- 0,8 %
Česká republika	8,7 %	-	-

Zdroj: mapaexekuci.cz a mapabankrotu.cz

Od srpna 2017 je ve městě v platnosti obecně závazná vyhláška o regulaci provozování hazardních her, která pro některé druhy hazardních her stanovuje omezení, kdy mohou být provozovány pouze:

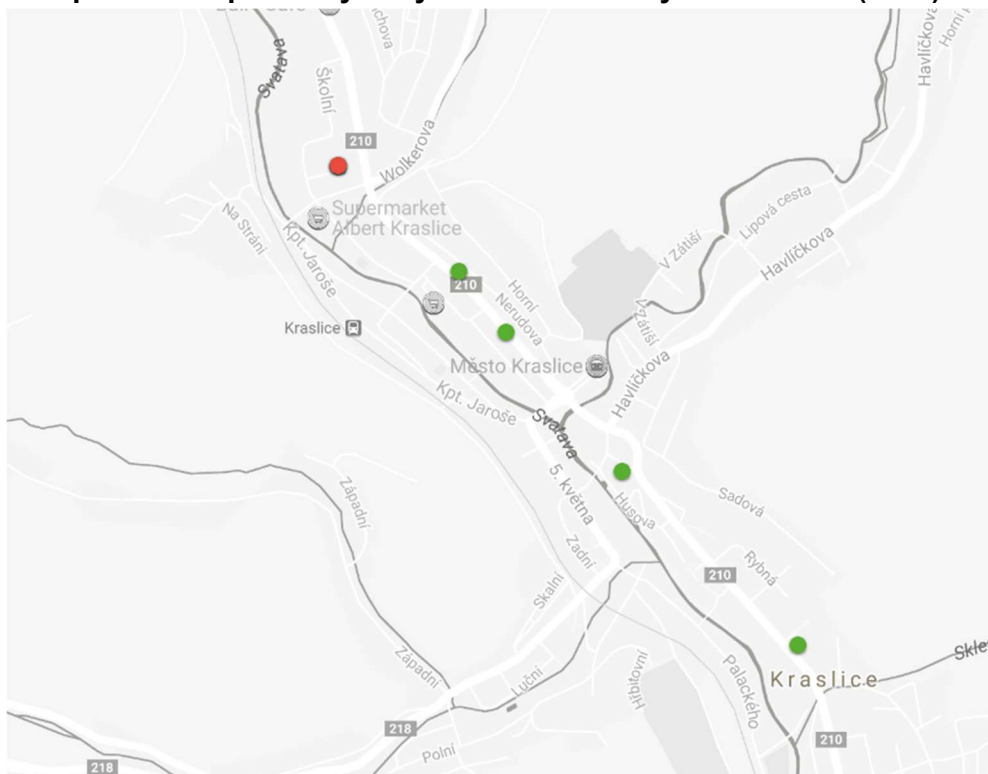
- Na místech, která jsou ve vzdálenosti větší než 30 metrů od škol a školských zařízení.
- V době od 15.00 do 24.00 hodin.

Celkový zákaz hazardu na celém území obce však neplatí. V roce 2013 se v Kraslicích nacházelo sedm heren, ve kterých byly umístěny výherní hrací přístroje a technická herní zařízení.¹⁴ V roce 2017 bylo ve městě povoleno **103 automatů v 5 hernách** (viz Obrázek 2).¹⁵

¹⁴ Strategický plán sociálního začleňování, 2013.

¹⁵ <https://www.mapa-hazardu.cz/kraslice>, 2017.

Obrázek 2. Mapa heren s povolenými výherními automaty v Kraslicích (2017).

Zdroj: <https://www.mapa-hazardu.cz/kraslice> (2017), červeně je označena herna s vypršeným povolením.

3.2.4 Kriminalita

Tabulka 6: Index kriminality a počet trestných činů v Kraslicích a v České republice

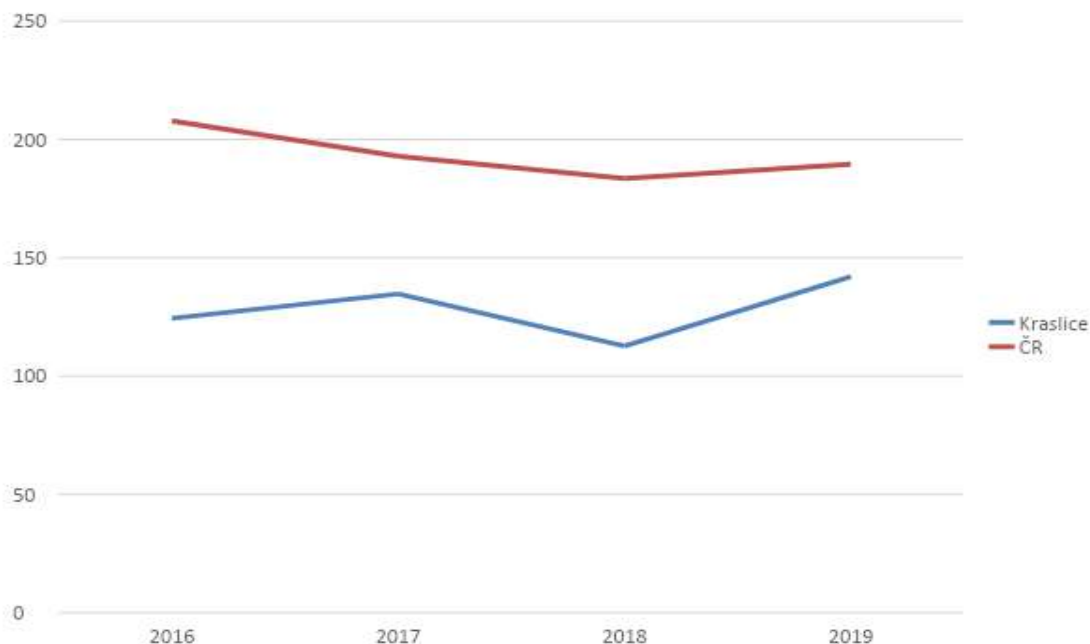
období	Kraslice		ČR	
	index kriminality	počet trestných činů	index kriminality	počet trestných činů
1/2016 – 12/2016	124,2	123	207,8	217 927
1/2019 – 12/2019	142	139	189,6	198 839
změna TČ v p.b.	+ 13 p.b.		- 9 p.b.	

Zdroj: www.mapakriminality.cz

V roce 2016 bylo v Karlovarském kraji sestaveno pořadí všech obvodních oddělení dle indexu nápadu celkové trestné činnosti. Ze všech 27 oddělení se Kraslice umístily na 10 místě¹⁶. V porovnání s celou Českou republikou byl index kriminality v roce 2016 vysoce podprůměrný, nicméně na rozdíl od celorepublikového trendu - poklesu indexu - v Kraslicích index mezi lety 2016 a 2019 o 13 p. b., stoupl (jak se index vyvíjel v jednotlivých letech je patrné z grafu 1). Zároveň v tomto období klesla objasňenost případů ze 78 % na 65 %.

¹⁶ Bezpečnostní analýza Konceptu prevence kriminality Karlovarského kraje 2018 – 2022 – Příloha č. 1, str. 19.
Dostupné z:
https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/priloha_1_priloha_2.pdf

Graf 1: Vývoj indexu kriminality v Kraslicích a v České republice

Zdroj: mapakriminality.cz

Prevence kriminality je oblastí, která je zmiňována na začátku evaluovaného strategického plánu ve vizi města Kraslice jako oblast problémová, kterou by město rádo ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování řešilo. V návrhové části se však již dále tato tematická oblast neobjevuje a nejsou pro ni speciálně definovaná opatření. Na některé specifické problémy spojené s kriminalitou (zadlužení, nepříznivá rodinná situace, problematické chování mládeže aj.) se však zaměřují ostatní tematické oblasti, které jsou v plánu navrženy. V roce 2019 se pak město rozhodlo vytvořit ve spolupráci s ASZ Tematický akční plán (TAP) se zaměřením na oblast bezpečnosti a prevence kriminality. Tento plán byl vypracován pro období 2020 – 2022. Byl schválen akty Lokálního partnerství, ke chválení orgány obce však zatím nedošlo.

3.2.5 Zaměstnanost

Nezaměstnanost v Kraslicích se v souladu s pozitivním vývojovým trendem na českém trhu práce v posledních letech podstatně snižovala. Nezaměstnanost v obci se v posledních čtyřech letech pohybuje pod průměrem celé České republiky a to, i když sokolovský okres, ke kterému Kraslice náleží, je dlouhodobě naopak nad průměrem ČR.

Tabulka 7: Míra nezaměstnanosti v Kraslicích a porovnání s dalšími územními úrovněmi

	2016	2018	2019
Kraslice	5,39 %	2,24 %	2,53 %
Sokolov	7,98 %	4,39 %	4,14 %
Karlovarský kraj	6,02 %	3,14 %	2,9 %
Česká republika	5,43 %	3,33 %	3,1 %

Zdroj: MPSV

Klesá také počet dlouhodobě nezaměstnaných a v posledních deseti letech také rapidně klesl podíl dlouhodobé nezaměstnanosti na celkové nezaměstnanosti v Kraslicích. Podobně jako v celé České republice, i v Kraslicích je z celkového počtu nezaměstnaných největší podíl

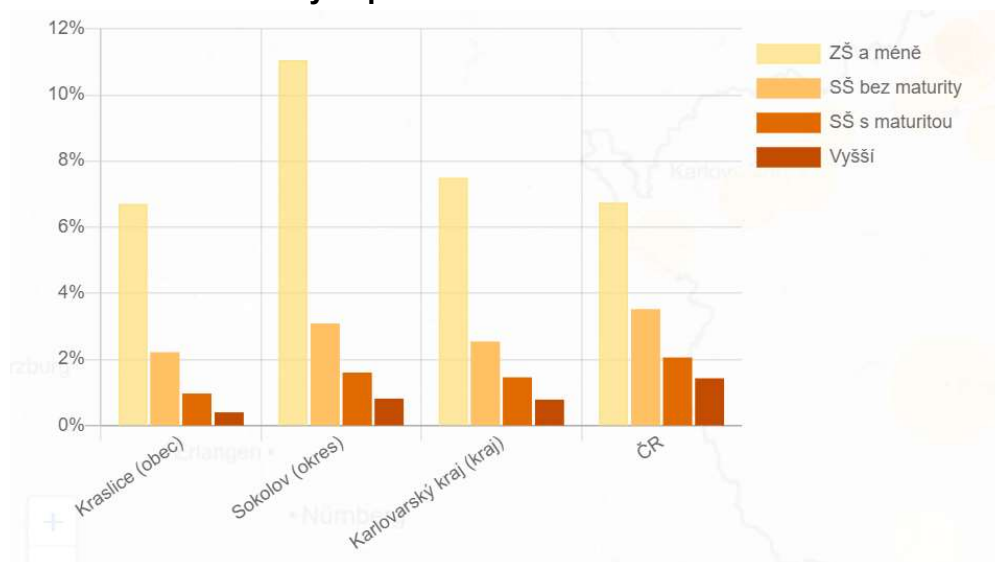
nezaměstnaných osob se základní školou nebo s nižším vzděláním. Tento podíl je však o téměř polovinu menší než v celém sokolovském okrese – viz graf níže.

Tabulka 8: Srovnání celkové a dlouhodobé nezaměstnanosti a jejich vývoj v čase

	2011	2014	2016	2018	2019
Celková nezaměstnanost	9,19 %	8,76 %	5,39 %	2,24 %	2,53 %
Dlouhodobá nezaměstnanost	3,75 %	4,17 %	1,97 %	0,38 %	0,45 %
Podíl dlouhodobé nezaměstnanosti na celkové nezaměstnanosti	40,8 %	47,6 %	36,5 %	17 %	17,8 %

Zdroj: mapanezamestnanosti.cz

Graf 2: Struktura nezaměstnaných podle vzdělání

Zdroj: mapanezamestnanosti.cz

Výše uvedené skutečnosti jsou výsledkem již zmíněné celkové ekonomické konjunktury a také možností pracovního uplatnění v blízkém sousedním Německu.

Obec Kraslice využívá také nástroje Aktivní politiky zaměstnanosti a zřizuje pracovní místa na VPP (veřejně prospěšné práce), SÚPM (společensky účelná pracovní místa) a také VS (veřejnou službu). Níže jsou uvedeny statistiky obsazenosti těchto pracovních míst.

Tabulka 9: Obsazenost míst VPP a SÚPM

	2016	2017	2018
VPP	15	15	13
SÚPM	-	1	1

Zdroj: Město Kraslice

Veřejná služba je ve městě zavedena od 1. 2. 2018, žádost byla podána o 40 míst. V roce 2018 však bylo obsazeno 7 míst, v roce 2019 jen 4 místa a v současnosti (červenec 2020) má město 7 pracovníků.

Z hlediska posunu pracovníků z výše uvedených míst na volný pracovní trh, město podle svého vyjádření ví o dvou pracovnících, kteří se na volný trh posunuli z VPP, a o dvou z VS. Oficiální statistika však není. Oba pracovníky, které město zaměstnávalo v rámci SÚPM v současnosti pro město pracují v pracovním poměru na dobu neurčitou. Tato čísla ukazují, že uvedené nástroje ve větší míře neumožňují zaměstnancům posun na volný trh práce. To však není případ pouze Kraslic. Jde o obecný trend, který tematizuje řada studií¹⁷. Často, i přes absolvování VPP, kvalifikace zaměstnanců zůstává velmi nízká, dalšími překážkami je nedostatek finančních prostředků obce pro zaměstnání absolventů VPP na běžný pracovní úvazek a neochota jiných zaměstnavatelů zaměstnávat tyto osoby, někdy také preference práce „na černo“.

3.2.6 Sociální služby

Hlavním poskytovatelem sociálních práce ve městě je Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, v jehož gesci je pečovatelská služba, kluby důchodců, OSPOD, péče o občany s těžkým zdravotním postižením, sociální práce pro dospělé a také sbor pro občanské záležitosti a prevence kriminality. Manažerkou evaluovaného SPSZ je pracovnice uvedené odboru.

Další služby jsou poskytovány neziskovými organizacemi – především organizací KOTEC, o.p.s. a organizací Člověk v tísni. Tyto organizace jsou také jediné, které mají zázemí pro své služby přímo v Kraslicích.

Organizace KOTEC, o.p.s. financovala od května 2017 do února 2020 svou činnost na území města z projektu OP Zaměstnanost a teprve díky tomuto projektu má od roku 2017 v Kraslicích i zmiňované zázemí. Před tím (od roku 2009) zde organizace sice působila, ale pracovníci dojížděli a všechny záležitosti řešili v terénu nebo v autě. Zázemí nyní poskytuje město a organizaci zůstalo k dispozici i po skončení projektu. Projekt z OP Zaměstnanost také znatelně zvýšil kapacitu terénní práce v Kraslicích. Pracovnice byly v průběhu projektu klientům v Kraslicích k dispozici čtyři dny v týdnu. Před projektem to bylo jeden den v týdnu a k této frekvenci se služba vrátila i po realizaci projektu.

Organizace působí v Kraslicích se svým terénním programem od roku 2009. Nejprve se pracovníci zaměřovali především na služby pro uživatele drog, od roku 2012 se však začali zaměřovat na komplexnější potřeby jednotlivých klientů.

Projekt organizace Kotec financovaný z OP Zaměstnanost byl realizován od května 2017 do února 2020. Tento projekt přímo naplňuje specifické cíle č. 3.2 a 3.3 oblasti Sociální vyloučení v SPSZ města Kraslice a jako indikátory si přesně stanovuje výstupy definované v rámci naplánovaných opatření SPSZ. Projekt navýšil kapacitu poskytované terénní práce přímo v Kraslicích na čtyři dny v týdnu namísto jednoho dne před projektem.

Projekt se zaměřuje na terénní sociální práci s osobami, jež prokazatelně nesou výše uvedené znaky sociálního vyloučení, či jsou v situaci, kdy jim vyloučení hrozí. **Terénní práce je realizována pro jednotlivce, příjemcem podpory není rodina jako celek.** Projekt je v terénní sociální práci rozdělen na 2 klíčové aktivity - terénní práci v SVL a doplňkové poradenské činnosti. Terénní sociální práce je vykonávána přímo v životním prostoru zapojených osob a je

¹⁷ Problematiku VPP jako velmi přínosný nástroj pro zaměstnávání uchazečů s vícečetnými bariérami přístupu na trh práce, ale zároveň jako jistý druh chráněné práce a zacyklení velké části zaměstnanců mezi evidencí na Úřadu práce a VPP tematizuje např. studie *Jak využít zkušenost s veřejně prospěšnými pracemi? Zaměstnání v obci jako nástroj pro podpory dlouhodobě nezaměstnaných lidí* (Centrum pro společenské otázky – SPOT, 2019)

poskytována bez vstupních podmínek. Osoby se do projektu zapojují na základě vlastního rozhodnutí. Mezi řešené oblasti patří nedostatečná kvalifikace, nezaměstnanost, dluhová past, nevyhovující bydlení, bezdomovectví, nebezpečí šíření infekčních chorob, psychické krize, prostituce, zneužívání alkoholu a návykových látek, návrat z VTOS atd.

Organizace Člověk v tísni začala v Kraslicích působit také v roce 2009 v rámci individuálních projektů z OP LZZ (Operační program Lidské zdroje a Zaměstnanost). Z těchto projektů vznikla ve městě sociálně aktivizační služba a terénní práce (každá služba s jedním úvazkem). Později přibyl také Nízkoprahový klub pro děti a mládež s dvěma úvazky. V roce 2015 pak došlo k navýšení úvazků v NZDM na 2,8. Tyto služby ve stejném rozsahu fungují v Kraslicích dosud. V roce 2017 projektem *Spolu a lépe – poradenství pro Kraslice*, zřídila organizace nad rámec zmíněných služeb ještě 1 úvazek služby dluhového poradenství a 1 úvazek kariérového poradenství pro mladé lidi do 26 let. V současnosti po ukončení projektu v lednu 2020 do Kraslic v rámci svého úvazku pro celé Sokolovsko dále dojíždí jedna pracovnice organizace jako dluhová poradkyně. Dle vyjádření zástupce organizace již poptávka po službě na konci projektu nebyla tak výrazná. To však mohlo být dáno také nastavením výzvy, ze které byl projekt financován - v rámci projektu bylo např. nemožné vykázat klienta, který se v průběhu podpory přestěhoval mimo Kraslice.

3.3 Spolupráce města Kraslice s ASZ

Spolupráce města a Agentury pro sociální začleňování byla odstartována v roce 2013 přípravou prvního Strategického plánu sociálního začleňování pro období 2014 – 2016. Od roku 2016 pak probíhá spolupráce v rámci KPSVL a ve stejném roce byl vytvořen návazný Strategický plán sociálního začleňování města Kraslice 2016 – 2019, který je předmětem této evaluace. V roce 2019 se vedení města rozhodlo ve spolupráci s Agenturou dále vytvořit Tematický akční plán (TAP) se zaměřením na oblast Bezpečnost a prevence kriminality. V průběhu přípravy tohoto plánu však v červnu 2019 zástupci města sdělili, že obec neplánuje zrušit segregovanou školní třídu na svém území. Na základě toho bylo na straně ASZ rozhodnuto o pozastavení spolupráce do vyřešení daného problému. Ten byl nakonec vyřešen, TAP byl dokončen a schválen akterní Lokálního partnerství pro období 2020 – 2022. Stále se však v současnosti čeká na schválení orgány města.

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny¹⁸. Východiskem teorie změny je Strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže

¹⁸ viz Rukověť evaluátora, ASZ 2018.

ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Při evaluaci ve městě Kraslice, která probíhala v červnu – srpnu 2020, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **polostrukturované a nestrukturované rozhovory** s lokálním konzultantem, zástupci neziskových organizací, se zástupci odborů města, ÚP a OSPOD a zástupcem sociálního podniku. (9 respondentů)
- **desk research**
- **analýza dat**
 - z veřejně přístupných zdrojů (*mapa exekucí, data MPSV, data Generálního ředitelství ÚP, ČSÚ, mapa kriminality, mapa nezaměstnanosti a sociální nejistoty*)
 - poskytnutých místními aktéry (*data sociálního odboru města, ÚP, OSPOD, data neziskových organizací*)
 - materiály a data ASZ

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2016 – 2019 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlíží k prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Vytvořila či přispěla opatření k dosažení dopadů?

- Jak opatření přispěla k prosazení změn (pozitivních i negativních) v životě osob ohrožených sociálním vyloučením?
- Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny?
- Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?
- Jak bude zajištěna udržitelnost výsledků dosažených v rámci opatření?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?
- Zapojily se domácnosti ohrožené sociálním vyloučením do (jiných) aktivit/opatření zaměřených na jejich podporu?

Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?
- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifik práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsou zmíněna již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době. Od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvěrnější obraz stavu lokality.

4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření SPSZ, je kapacitně náročná a tato náročnost s velikostí města obvykle stoupá. Zároveň opatření v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti (např. bezpečnosti) je menší a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto evaluační tým po diskuzi s řídicím orgánem projektu OPZ přistoupil k tematickému zúžení každé evaluace. **Další evaluační zprávy včetně této se proto zaměří vždy na zhodnocení jedné vybrané oblasti definované v SPSZ** na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování. Při výběru této oblasti bude přihlédnuto ke specifickým evaluované lokality – rozsah opatření tematické oblasti v dané lokalitě a rozsah naplněných opatření, další plánované zaměření obce v oblasti sociálního začleňování – i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami. Na základě těchto měřítek byla **v obci Kraslice vybrána pro evaluaci oblast**, která je v SPSZ definována názvem **Trh práce** a zahrnuje opatření k řešení nezaměstnanosti a připravenosti znevýhodněných osob na trh práce, a dále část SPSZ nazvanou **Sociální vyloučení**, v níž jsou obsaženy cíle týkající se stabilizace životní situace obyvatel sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených prostřednictvím sociálních služeb. Evaluace byla zúžena na evaluaci dvou oblastí, protože jedním z cílů SPSZ

bylo větší propojení aktérů, kteří se věnují právě tématu zaměstnanosti a těch, kteří se věnují sociálním službám.

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

Tabulka 10: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení

Oblast:	TRH PRÁCE	
Priorita:	<i>P1. Provázat oblast zaměstnanosti se sociálními službami, zvýšit kvalifikaci a pracovní uplatnění pro osoby ohrožené na trhu práce přímo v regionu, zavést sociální podnikání v Kraslicích.</i>	
1. Obecný cíl:	Do roku 2019 se podaří cca 60 uchazečům z Kraslic v evidenci úřadu práce a dalším osobám ohroženým na trhu práce zlepšit uplatnění na trhu práce a získat základní profesní dovednosti (zvýšit pracovní návyky, kvalifikaci, vyzkoušet si tréninkové pracovní místo, získat zaměstnání na trhu práce vč. soc. podniků apod.).	
1.1. Specifický cíl:	Do roku 2019 bude v Kraslicích realizován komplexní aktivizační, asistenční a motivační program s kapacitou pro 60 osob na 3 roky z řad nezaměstnaných a dalších skupin ohrožených na trhu práce z Kraslic: a) osoby dlouhodobě či opakovaně nezaměstnané b) osoby se zdravotním postižením c) osoby v nebo po výkonu trestu d) osoby opouštějící institucionální zařízení, tzn. zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy	
Opatření	Popis:	Výstupy:
1.1.1. Výběr cílové skupiny (CS)	v součinnosti s kontaktním pracovištěm ÚP ČR i z řad klientů poskytovatelů sociálních služeb	<i>Cca 20 klientů ročně (60 z 3 roky)</i>
1.1.2. Aktivizace CS směrem k trhu práce	motivace ochutnávkami možných činností, prohlídka různých pracovišť	<i>Cca 20 klientů ročně (60 z 3 roky)</i>
1.1.3. Výběr činnosti	posilování participace účastníků na tom, co budou dělat	<i>Cca 5 klientů ročně (15 za 3 roky)</i>
1.1.4. Tréninkové pracovní místo	formou nově vytvořeného či vyhrazeného pracovního místa na DPČ po dobu 3 měsíců (s příjmem do poloviny minimální mzdy – podpora formou mzdového příspěvku)	<i>Cca 5 klientů ročně (15 za 3 roky)</i>
1.1.5. Krátkodobá zaškolení	v návaznosti na tréninkové pracovní místo	<i>Cca 5 klientů ročně (15 za 3 roky)</i>
1.1.6. Průběžná komunikace s místními zaměstnavateli a ÚP ohledně zprostředkování práce a možností využití nástrojů APZ	matching: seznamování zaměstnavatelů s účastníky a jejich přednostmi, ÚP zajišťuje nabídku nástrojů APZ (VPP, SÚPM)	<i>Cca 5 klientů ročně (15 za 3 roky)</i>
1.1.7. Návazné poradenství pro klienty ve zkušební	podpora pracovního místa formou pracovního poradenství pro udržení si zaměstnání	<i>Cca 5 klientů ročně (15 za 3 roky)</i>

pracovní době (max. 3 měsíce)		
Splnění/nesplnění	Odůvodnění	
NE	V roce 2016 byla podána žádost o projekt <i>Aktivizační, asistenční a motivační program pro uplatnění cílové skupiny na trhu práce</i> z OP Z - výzvy 42, která byla řídicím orgánem schválena. Projekt začal být realizován 1. 1. 2018, nicméně k 24. 5. 2018 byl ze strany žadatele – města Kraslice ukončen. Důvod ukončení byla nemožnost projekt dlouhodobě personálně obsadit. O nové podání stejné nebo podobné žádosti se v současnosti neuvažuje.	
1.2. Specifický cíl:	Do roku 2019 budou založeny a v provozu 2 tranzitní integrační sociální podniky v Kraslicích, prostřednictvím kterých se vytvoří kapacita celkem 5 pracovních míst pro zaměstnání cca 30 osob za 3 roky (cca 1 osoba na 6 měsíců na jednom prac. místě) pro osoby ohrožené na trhu práce (dlouhodobě či opakovaně nezaměstnaných, se zdravotním postižením, po výkonu trestu nebo opouštějících institucionální zařízení).	
Opatření	Popis:	Výstupy:
1.2.1. Tranzitní pracovní program vč. vybavení zaměstnanců a sociálního podniku	Aktivní začlenění sociálně vyloučených osob do pracovního procesu firmy a pravidelné týdenní školení, které bude zahrnovat sociálně, ekonomické a právní poradenství tak, aby osoba se lépe začlenila do společnosti. Typy zaměstnání pro osoby cílové skupiny: Zedník Pomocný dělník Řidič Administrativní pracovník	18 zaměstnaných osob 1 tranzitní program sociálního podniku v Kraslicích 3 nová podporovaná prac. místa v soc. podniku Kraslice
1.2.2. Nákup nákladního vozidla pro SP se stavebně montážní činností	Nákup nákladního vozidla s kontejnerem	
1.2.3. Tranzitní pracovní program vč. vybavení zaměstnanců a sociálního podniku	Aktivní začlenění sociálně vyloučených osob do pracovního procesu a pravidelné týdenní školení, které bude zahrnovat sociálně, ekonomické a právní poradenství tak, aby osoba se lépe začlenila do společnosti. Typy zaměstnání pro osoby cílové skupiny: Skladník Prodávač Administrativní pracovník v provozu	12 osob firmy na 1 tranzitní program sociálního podniku v Kraslicích 2 nová podporovaná prac. místa v soc. podniku Kraslice
1.2.4. Nákup nemovitosti pro sociální podnik	areál k uskladnění zařízení a provozování podniku	1 nový nebo zrekonstruovaný objekt
Splnění/nesplnění	Odůvodnění	
částečně	V roce 2016 byly podány 2 žádosti o projekty z OP Z – výzva č. 42, každý s cílem založit jeden sociální podnik – půjčovnu náradí a stavební sociální podnik. Žadateli byli Kraslická stavební s.r.o. a P centrum s.r.o. Kraslice. Projekty byly v této výzvě zamítnuty, poté i opakovaně zamítnuty v roce 2018 ve výzvě č. 129. Na základě dalších konzultací byl záměr sloučen do jedné žádosti, která byla podána v druhé polovině roku 2018 a již bylo	

	vyhověno. Cíl je tak v současnosti částečně plněn projektem s názvem Stavební sociální podnik (CZ.03.2.60/0.0/0.0/17_129/0011471), jehož realizace probíhá od 1. 8. 2019 do 31. 7. 2021.
--	--

Oblast:	SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ	
Priorita:	<i>P3. Zmírnit míru zadlužení, zastavit a zmírnit dopad probíhajících exekucí, zlepšit nepříznivou rodinnou situaci obyvatel SVL</i>	
3. Obecný cíl:	Do roku 2019 se v Kraslicích prostřednictvím sociálních služeb aktivně zapojí 90 osob a skupin osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených do zlepšení jejich krizové situace.	
3.1. Specifický cíl:	Do roku 2019 budou v Kraslicích realizovány sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi (SASRD), odborné sociální poradenství či terénní program s kapacitou celkem 90 osob, z toho: a) cca 10 rodin, které přistupují aktivně k péči o děti prostřednictvím spolupráce se SASRD b) cca 40 osob, které přistupují aktivně ke svým problémům prostřednictvím spolupráce s dluhovým poradcem c) cca 20 osob, které přistupují aktivně ke svým problémům prostřednictvím spolupráce s pracovním poradcem	
Opatření	Popis:	Výstupy:
3.1.1. Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi	Získání sociálních a rodičovských kompetencí, zlepšení života dítěte, zlepšení úspěšnosti dítěte ve vzdělávání, hospodaření rodiny, prevence zadlužení a ztráty bydlení, a další činnosti směřující ke zlepšení situace rodiny.	<i>10 rodin, které přistupují aktivně k péči o děti prostřednictvím spolupráce se SASRD</i>
3.1.2. Dluhové poradenství	Jedná se zejména pomoc osobám v náročných životních situacích, které se týkají oblasti dluhů, exekucí, jednání s věřiteli, oddlužení, uplatňování zájmů, právní problematiky, orientace v sociálním systému.	<i>40 osob, které přistupují aktivně ke svým problémům prostřednictvím spolupráce s dluhovým poradcem</i>
3.1.3. Pracovní poradenství	Klientovi je ze strany poradce poskytována podpora při zprostředkovávání vzdělávání, asistence v rámci probíhajícího vzdělávání a další služby. Poradenství je zaměřené na problematiku vzdělávání, uplatnění na trhu práce, prevenci předlužení, popřípadě na posilování tolerantního soužití ve společnosti.	<i>20 osob, které přistupují aktivně ke svým problémům prostřednictvím spolupráce s pracovním poradcem</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění	
ANO	Cíl byl naplněn projektem Spolu a lépe – poradenství pro Kraslice (CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/0003771) organizace Člověk v tísni, o.p.s. financovaného z OP Z – výzvy č. 42. Projekt byl realizován od 1. 2. 2017 do 30. 1. 2020 a v rámci jeho 3 klíčových aktivit byly financovány Sociálně aktivizační služba, dluhové a kariérové poradenství.	

	Indikátory projektu, které korespondovaly s výstupy jednotlivých opatření tohoto cíle, byly naplněny.	
3.2. Specifický cíl:	Do roku 2019 bude v Kraslicích realizován terénní program pro uživatele drog a jejich blízké s kapacitou 70 osob.	
Opatření	Popis:	Výstupy:
3.2.1. vybudování materiálně technického zázemí pro realizaci služby		
3.2.2. nábor a zaškolení zaměstnanců		
3.2.3. zahájení a realizace sociální služby dle §69 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění	Služba se zaměřuje na aktivní vyhledávání uživatelů drog v jejich přirozeném prostředí. Cílem služby je minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba obsahuje zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.	70 osob z Kraslic (uživatelé drog a jejich blízcí), jimž se díky spolupráci s TP podaří zlepšit krizovou situaci spojenou s užíváním drog
3.2.4. fakultativní činnost služby	motivační program / sociálně adiktologické poradenství uživatelům a osobám jim blízkým	
3.2.5. evaluace projektu		
Splnění/nesplnění	Odůvodnění	
ANO	Cíl byl naplněn projektem Terénní sociální práce v Kraslicích (CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/0006146) organizace KOTEC o.p.s. financovaného z OP Z – výzvy č. 42. Projekt byl realizován od 1. 5. 2017 do 29. 2. 2020 a v rámci jeho 2 klíčových aktivit – Terénní sociální práce s osobami žijícími v podmínkách sociálního vyloučení a Adiktologické poradenství a motivační program – byly naplněny všechny definované indikátory, které korespondovaly s výstupy jednotlivých opatření tohoto i následujícího specifického cíle.	
3.3. Specifický cíl:	Do roku 2019 bude v Kraslicích v návaznosti na zaměstnanost realizován terénní program pro obyvatele sociálně vyloučených lokalit s kapacitou 75 osob.	
Opatření	Popis:	Výstupy:
3.3.1. vybudování materiálně technického zázemí pro realizaci služby		
3.3.2. nábor a zaškolení zaměstnanců		
3.3.3. zahájení a realizace sociální služby dle §69 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění	Služba se zaměřuje na aktivní vyhledávání osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách v jejich přirozeném prostředí. Cílem služby je minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba obsahuje zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.	75 osob z Kraslic (obyvatel SVL), jimž se díky spolupráci s TP podaří zlepšit krizovou situaci spojenou s nezaměstnaností

3.3.4. fakultativní činnost služby	motivační program	
3.3.5. evaluace projektu		
Splnění/nesplnění	Odůvodnění	
ANO	Cíl byl naplněn projektem Terénní sociální práce v Kraslicích (CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/0006146) organizace KOTEC o.p.s. financovaného z OP Z – výzvy č. 42. Projekt byl realizován od 1. 5. 2017 do 29. 2. 2020 a v rámci jeho 2 klíčových aktivit – Terénní sociální práce s osobami žijícími v podmínkách sociálního vyloučení a Adiktologické poradenství a motivační program – byly naplněny všechny definované indikátory, které korespondovaly s výstupy jednotlivých opatření tohoto i předchozího specifického cíle.	

6 Hlavní zjištění

6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

6.1.1 Zlepšení uplatnění obyvatel SVL na trhu práce

Opatření z oblasti Trh práce z evaluovaného SPSZ byla realizována pouze částečně. Projekt *Aktivizační, asistenční a motivační program pro uplatnění cílové skupiny na trhu práce*, kde žadatelem bylo město Kraslice, byl po několika měsících na žádost města ukončen, neboť jej nebylo možné dlouhodobě personálně obsadit. Cílem projektu bylo *podpořit sociálně vyloučené osoby nebo osoby sociálním vyloučením ohrožené v získávání základních sociálních a profesních dovedností a podpořit jejich uplatnění na trhu práce. Předpokládaný počet podpořených osob byl 60.*¹⁹ U tohoto projektu a tím u specifického cíle SPSZ č. 1.1, na který projekt přímo navazuje, nelze kvůli výše uvedenému dopad hodnotit - cíl 1.1 nebyl splněn a k definovanému dopadu tak nepřispěl.

Na druhý specifický cíl oblasti Trh práce v SPSZ byly přímo navázány 2 žádosti o projekty na vytvoření dvou sociálních podniků. Tyto projekty však byly opakovaně zamítnuty. Podle zástupce jednoho ze žadatelů to bylo z velké části nesouladem mezi nastavením daného cíle SPSZ (a tím, jak jej chápali a prosazovali experti ASZ) a nastavením konkrétní výzvy ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). Po druhém zamítnutí žadatel sloučil žádosti do jedné a projekt byl podpořen v rámci OP Zaměstnanost z výzvy č. 129. Tento projekt však nakonec odstartoval později, než bylo plánováno - 1. 8. 2019 - a předpokládané datum ukončení je 31. 7. 2021. Hodnotit definovaný dopad je proto také obtížné. Cílem projektu bylo vytvoření nového sociálního podniku s novými pracovními místy pro osoby z cílové skupiny – dlouhodobě nezaměstnaní (tato cílová skupina byla v průběhu realizace rozšířena o osoby po výkonu trestu odnětí svobody (VTOS). Indikátory projektu byly: 1) vytvořený sociální podnik a 2) 13 osob, kteří podnikem projdou. V současné době – přibližně v polovině projektu – sociální podnik funguje a zaměstnal již 8 osob. **K posouvání na volný trh práce, k nabytí pracovních návyků či ke zvýšení motivace hledat si legální zaměstnání a řešit svou životní situaci však podle zástupce projektu příliš nedochází.** Lidé, kteří z podniku již odešli, se podle něj spíše vrací na úřad práce či vyhledávají práce na černo. Exekuce, většinou vícečetné, měli zatím všichni, kdo v podniku pracovali. Strhávání části platu na exekuce uvádí zástupce projektu jako jednu z hlavních příčin

¹⁹ Popis projektu v podané projektové žádosti

rozčarování zaměstnanců a snížení motivace si práci udržet. To se nepodařilo zvrátit ani psychologovi a mentorovi cílové skupiny, kteří v rámci projektu působí. **Dle výše zmíněného tedy ani tento projekt nemá předpokládaný efekt zvýšení uplatnění cílové skupiny na volném pracovním trhu.**

Kariérové poradenství bylo také součástí projektu Spolu a lépe organizace Člověk v tísni, o.p.s., nicméně zaměřovalo se na mladé lidi do 26 let, kteří potřebovali podporu při vzdělání a při přechodu mezi školním a pracovním prostředím. Toto poradenství mělo návaznost na v Kraslicích fungující NZDM a jeho klienty. Zároveň odpovídalo na poptávku místních zaměstnavatelů, kteří pravděpodobně z důvodu nedostatku pracovníků měli zájem o klienty těchto služeb²⁰. Organizace nezaznamenává hodnocení svých služeb samotnými klienty, nicméně zástupce organizace potvrzuje efekt kariérového poradenství na cílovou skupinu, zejména v oblasti prvotní komunikace se zaměstnavatelem, prvotní orientace na trhu práce, psaní životopisu apod. Celkový podíl zakázek zaměřených na řešení zaměstnání (asistence, zprostředkování) na celkovém počtu zakázek byl však ve sledovaném období, dle statistik organizace, minoritní (cca 2 %).

Práce organizace KOTEC, o.p.s. je již dlouhodobě, nejen v rámci projektu z OP Z - Terénní práce v Kraslicích, zaměřena také na řešení zakázek v oblasti zaměstnanosti. Řada obyvatel Kraslic, i obyvatel sociálně vyloučených lokalit, využívá sousedství města s Německem a dojíždí za prací tam. Díky tomuto specifiku a také díky pozitivnímu ekonomickému vývoji posledních let není problematika nezaměstnanosti obyvatel SVL v Kraslicích dána nízkou poptávkou zaměstnavatelů, ale kombinací systémových bariér (dluhové pasti, zacyklení na VPP) a bariér individuálních přímo u uchazečů (nízká kvalifikovanost, zdravotní handicap, nízká motivace apod.). Sociální a jiné služby mohou řadu těchto bariér ovlivnit jen částečně.

Zlepšení uplatnění na trhu práce přímo u obyvatel SVL lze těžko specifikovat, neboť nemáme přesné údaje o zaměstnanosti dle jednotlivých lokalit. Obecně však v Kraslicích jednoznačně došlo k pozitivnímu vývoji v oblasti nezaměstnanosti, což je podrobně popsáno již v úvodní kapitole 3.2.5. Tento dopad lze však přisuzovat především obecné ekonomické konjunktury posledních let a specifické poloze Kraslic blízko Německa spíše, než naplnění cílů definovaných v oblasti Trh práce v evaluovaném SPSZ. Z těchto cílů byl jen jeden částečně naplněn projektem Stavební sociální podnik (jehož realizace dosud běží), i přes plnění jeho výstupů však nedochází k jednoznačnému zlepšování uplatnění cílové skupiny projektu na volném trhu práce.

6.1.2 Stabilizace celkové životní situace obyvatel SVL

Dalším ze sledovaných dopadů implementace SPSZ je změna u cílové skupiny sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených obyvatel obce směrem ke stabilizaci jejich životní situace. Tento dopad měl být podle SPSZ dosažen především naplněním cílů v oblasti Sociální vyloučení, které se konkrétně zaměřovaly na řešení dluhů a exekucí u cílové skupiny, řešení jejich rodinné situace prostřednictvím sociálně aktivizační služby a zavedení terénní práce se speciálním zaměřením na drogovou problematiku.

První specifický cíl 3.1 SPSZ a jeho výstupy byly naplněny prostřednictvím projektu financovaného z OP Zaměstnanost z výzvy č. 42 – *Spolu a lépe - poradenství pro Kraslice*²¹ organizace Člověk v tísni, v jehož rámci bylo provozováno dluhové a kariérové poradenství a sociálně aktivizační služba. Do spuštění projektu v obci již v určité kapacitě SAS a poradenství fungovalo – viz kapitola

²⁰ Rozhovor se zástupcem NNO

²¹ CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_042/0003771

3.2.6, reálně tak došlo k navýšení kapacity služeb o jeden úvazek na dluhové poradenství a jeden úvazek na kariérové poradenství, u SAS došlo pouze ke změně financování.

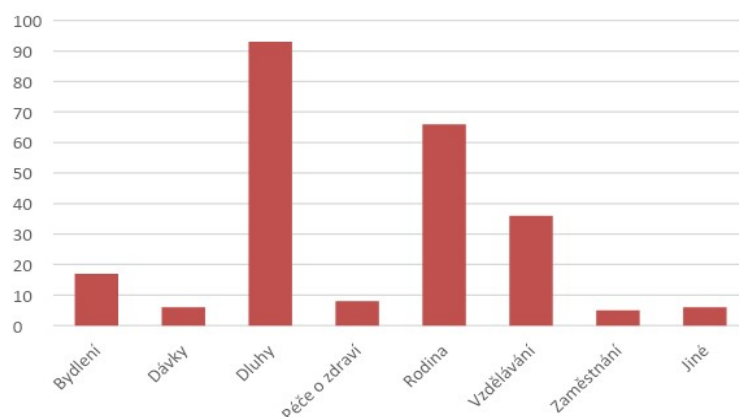
Indikátory projektu:

- Celkový počet podpořených rodin v projektu, konkrétně v rámci sociálně aktivizační služby, nad rámec bagatelní podpory byl naplánován na 40. Konečný reálný počet byl více než naplánovaný indikátor - 53 podpořených rodin.
- Dalších 10 rodin v SAS a dále 180 osob v rámci dluhového i kariérového poradenství mělo být podpořeno bagatelně. Tento indikátor byl také splněn a konečný počet podpořených osob počtem 242 převýšil naplánovaný indikátor.
- Dluhovou poradnu navštívilo v průběhu trvání projektu 86 osob, z nichž 43 bylo v exekuci. Splátkový kalendář se podařilo nastavit 6 klientům. V roce 2016 služby dluhové poradny dle odhadů využívalo přibližně 30 osob²².

Co se týče počtu osob, které pomocí dluhové poradny v letech 2016 – 2019 řešily své problémy s dluhy, byl zaznamenán téměř trojnásobný nárůst počtu osob o službu dluhového poradenství oproti původnímu stavu. Počet klientů služby dluhového poradenství je však stále méně než 10 % všech osob v exekuci v Kraslicích (za rok 2019 je to 1 151 osob). Faktorů takových výsledků ve využívání služby může být vícero - obtížné řešení dluhové situace klientů kvůli legislativnímu nastavení a proto nezájem o službu ze strany klientů, a také samotné nastavení projektů z výzev KPSVL, u kterých může být klient „ztracen“ jako indikátor kvůli jeho přesídlení do jiné obce (ať už v rámci regionu nebo mimo, nebo naopak nemůže být přijat klient ze spádových obcí). Organizace proto reálně pracovala s větším množstvím klientů, některé z nich však nebylo možné později vykázat jako podpořené osoby. Kapacitu služby hodnotí realizátoři jako dostatečnou, větší kapacita by podle nich nebyla z největší pravděpodobností využita.

Celkový počet zakázek řešených mezi lety 2016 – 2019 byl 237, z toho jako úspěšných bylo organizací vyhodnoceno 107 zakázek. Jednotlivé druhy zakázek a jejich podíl na celkovém počtu ukazuje graf 3 níže.

Graf 3: Organizace Člověk v tísní - Druhy a počet zakázek 2016 - 2019

Zdroj: Organizace Člověk v tísní o.p.s.

²² Exit analýza

Jak již bylo zmíněno, kariérové poradenství tohoto projektu se zaměřovalo na mladé lidi do 26 let a podle vyjádření zapojených aktérů se podařilo navázat spoluprací s několika zástupci místních podniků, kteří mají zájem spolupracovat s organizací a zapojit a motivovat jejich klienty pro práci ve své firmě. Se staršími lidmi řeší problémy týkající se nezaměstnanosti organizace KOTEC v rámci své terénní práce. Zde však zůstávají problémem již zmíněné bariéry, jak systémové tak individuální, z nichž především ty systémové vedou často k tomu, že i když se klienti zapojí do práce formou např. veřejně prospěšných prací, k dalšímu postupu na běžný pracovní trh nedochází a osoby na VPP se často spíše cyklí v pohybu mezi úřadem práce a dalšími veřejně prospěšnými pracemi. Jako další klíčové problémy, které hrají roli v udržení si práce u klientů, oslovení aktéři zmiňují především rychlou ztrátu motivace po nástupu do legálního zaměstnání kvůli strhávání části platu v rámci exekucí či nástup na výkon trestu odnětí svobody krátce po nalezení práce.

Všechny projekty, které naplňovaly cíle v oblasti Sociální vyloučení SPSZ, byly úspěšně realizovány a především díky zvýšenému úvazku dluhového poradenství a navýšením kapacity terénní práce došlo ke zvýšení počtu obslužených klientů a také v řadě případů ke komplexnějšímu řešení životní situace klienta. Speciálně terénní práce organizace KOTEC dokáže řešit zakázky jak z oblasti zaměstnanosti, tak také dluhy či drogovou problematiku. Problémem však zůstává nenaplnění řady dalších cílů definovaných ve sledovaném SPSZ, čímž nedošlo k plánované provázanosti řady opatření a tím potenciálně k větší a dlouhodobější stabilizaci životní situace jednotlivých osob. S tím souvisí i vyjádření aktérů, podle kterých v Kraslicích nedošlo k podstatné změně v počtu obyvatel SVL a ve větší míře k sociální inkluzi.

6.1.3 Provázanost oblasti zaměstnanosti se sociálními službami

Dopad byl definován na základě malé provázanosti oblasti zaměstnanosti a sociálních služeb jako jednoho z hlavních problémů definovaných na začátku evaluovaného SPSZ. Specificky se jednalo především o nedostatečné provázání dluhového a pracovního poradenství. Z rozhovorů s respondenty vyplynulo, že se jednalo především o ne/provázanost činnosti místního NZDM s pracovním poradenstvím pro jeho klienty. K tomu došlo až zřízením kariérového poradenství v rámci projektu organizace Člověk v tísni, kdy řada klientů NZDM se stala také klienty kariérové poradny. O činnost poradny se začaly zajímat také místní firmy, které ve svých provozech nabízely doučování či přímo zaměstnání pro mladé klienty.

Organizace KOTEC řeší v rámci svých služeb potřeby klienta co nejkomplexněji, takže provázanost řešení jednotlivých problémů (jak dluhů, tak nezaměstnanosti či bydlení) u klientů je tímto dána. Mezery však většina oslovených aktérů vidí v nedostatečné práci se zaměstnavateli tak, aby měli ve větší míře zájem zaměstnávat osoby z cílové skupiny. K tomu měl z velké části přispívat projekt města *Aktivizační, asistenční a motivační program pro uplatnění cílové skupiny na trhu práce*, od jehož realizace bylo však záhy po nastartování odstoupeno.

6.2 Naplňování cíle KPSVL

Klíčovým východiskem tvorby strategického plánu sociálního začleňování je koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám, který je v Metodice KPSVL²³ definován jako „*zajištění adresnosti, koordinace, konzistence a synergie místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF*“. Následující část evaluační zprávy se zaměřuje na ověření premis

²³ METODIKA KOORDINOVANÉHO PŘÍSTUPU K SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝM LOKALITÁM. Agentura pro sociální začleňování [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/metodika-koordinovaneho-pristupu-k-socialne-vyloucenym-lokalitam/>

KPSVL a analyzuje, do jaké míry realizace opatření vycházejících ze strategického plánování splňuje preferované principy, jimiž je **adresnost, koordinace, konzistence, synergie**. Kromě uvedených principů se věnujeme také **udržitelnosti, kterou chápeme** jako podmínku pro dlouhodobý efekt KPSVL.

6.2.1 Adresnost a relevance

Jak bylo v úvodních částech popsáno, sociálně vyloučené lokality nejsou ve městě Kraslice prostorově striktně ohraničené, jedná se spíše o jednotlivé domy v různých ulicích. I když tedy všechna opatření evaluovaného SPSZ míří primárně na sociálně vyloučené obyvatele a jejich potřeby, není vyloučeno, že klientem služby se stane i někdo mimo tuto cílovou skupinu, kdo se však potýká se specifickými problémy, které služba řeší. Plánovaná opatření se vždy realizují ve městě Kraslice a tím **princip adresnosti, ve smyslu zacílení realizovaných intervencí a koncentrace zdrojů na řešení problémů v místě jejich největšího rozsahu, považujeme za splněný**.

Někteří aktéři však zmiňují také problémy, které nastávají, pokud je v projektu, který realizuje konkrétní opatření, místo bydliště klientů omezeno na Kraslice. Pokud se daný člověk v průběhu období, kdy je klientem dané služby, přestěhuje mimo projektem vymezenou oblast – např. do vedlejší obce, přestane být započítáván mezi podpořené osoby a může být pak obtížné mu poskytovat další podporu.

6.2.2 Konzistence s potřebami

Opatření, která byla v SPSZ plánována ladí s potřebami – hlavními problémy, které byly také v SPSZ vymezeny. U oblasti Trh práce však opatření nakonec nebyla realizována nebo jen částečně (jeden sociální podnik). U oblasti Sociální vyloučení došlo k úspěšné realizaci projektů vycházejících z naplánovaných opatření a k naplnění naplánovaných výstupů. Podle výpovědí aktérů byla v průběhu projektů dostatečná také kapacita jednotlivých služeb, u dlouhodobého poradenství mohlo však docházet také k nezájmu klientů kvůli nastavení podmínek pro vstup do oddlužení a dalším překážkám při řešení dluhů a exekucí. Statisticky totiž dluhová poradna organizace Člověk v tísni řeší méně než 10 % všech osob v exekuci v Kraslicích. U terénní práce, kterou mohla organizace KOTEC, o.p.s. díky projektu provozovat čtyřikrát v týdnu, se po ukončení projektu frekvence dojíždění snížila opět na jednu týdně. To považují samotní realizátoři i další aktéři za ne plně dostačující.

Pokud se, bez ohledu na plnění či neplnění jednotlivých opatření SPSZ, podíváme na plánované cíle a jejich korespondování s hlavními problémy definovanými v SPSZ, existují některé problémy, které v rámci návrhové části SPSZ nebyly řešeny (trestná činnost, trávení volného času u mládeže aj.). Obecně je návrhová část SPSZ důkladně propracována, ale také zřetelně zúžena s ohledem na definované hlavní problémy. K tomu došlo pravděpodobně z toho důvodu, aby jednotlivá naplánovaná opatření nasedala na plánované projekty financované z ESF. Pokud by tyto projekty byly všechny úspěšně realizovány a dostatečně spolu komunikovaly a spolupracovaly, dá se předpokládat značný posun v celkové situaci sociálně vyloučených obyvatel města. Protože ale řada projektů, jak z evaluovaných oblastí tak i dalších, nebyla realizována, tento zřetelný posun chybí.

6.2.3 Koordinace a synergie

Podle oslovených aktérů Lokálního partnerství fungovala spolupráce jednotlivých partnerů ve městě dobře již před navázáním spolupráce s ASZ a jako velmi dobrou ji, i přes dílčí názorové rozdíly, hodnotí aktéři i v současnosti. Přínosy samotné Agentury vnímají především v nastavení

určité struktury spolupráce – pravidelná setkávání, „žádné chaotické telefonování a e-maily“, jasný proces, analýzy. Tuto strukturu město plánuje udržet i do budoucna.

“A vlastně ještě jedna věc, kterou to přineslo, určitě nějaké strukturované zápisy, co nám to jakoby přineslo, jaký jsou možnosti, kudy se můžeme vydat. Dělali se různé nějaké právě swot analýzy, hledání nějakých problémů, to za mě smysl prostě mělo. Průšvih je, že je to v podstatě dobrovolný.”

V rámci Lokálního partnerství se zároveň vyzdvihl problém vztahu a komunikace s veřejností a začalo se s jeho řešením.

“V ten moment ta veřejnost měla ten pocit jako, že je minorita, majorita, že jsou tyhle ty vlastně jakoby přistěhovalci. Nebo přistěhovalý nepřizpůsobivý spoluobčané. Takže jsme tam v rámci lokálního partnerství vytvořili workshopy, kde jsme chtěli té veřejnosti vlastně vést nějakou debatu na tyhle témata.”

Spolupráci s městem jako v podstatě bezproblémovou hodnotí i zástupci vzniklého sociálního podniku. Vidí však zatím nevyužitý potenciál v užší spolupráci např. ve větší míře zadávání práce danému podniku od města.

Díky kvalitní spolupráci již na začátku procesu strategického plánování měla být všechna plánovaná opatření také vzájemně synergická tak, aby byl znásoben jejich efekt. Nicméně opět kvůli nerealizování některých opatření nebo jejich značné úpravě k této synergii v plánovaném rozsahu nedošlo.

6.2.4 Udržitelnost

Na žádný z realizovaných projektů, které již byly ukončeny, nenavazuje další financování a zajištění, které by rozšířené nebo nově vzniklé služby ponechalo v dané kapacitě. Všechny služby však ve městě zůstávají. Kapacita dluhové poradny byla opět snížena, ale je zajišťována dále projektem organizace Člověk v tísni s názvem Krotitelé dluhů, který běží pro celé Sokolovsko. Terénní práce organizace KOTEC se po konci projektu z čtyř dnů v týdnu v Kraslicích snížila opět na jeden a informace o opětovném navýšování kapacity, resp. zajišťování dalšího zdroje financování v současnosti nejsou samotným pracovním známy.

Projekt, ve kterém vznikl ve městě nový sociální podnik, stále běží, ale jeho budoucnost je nejistá. Jeho zástupci v současnosti nemají jasný plán, co nastane po konci projektu v roce 2021.

Město si dále v návaznosti na evaluovaný strategický plán nevytvořilo nový plán pro období 2020 – 2022. Ve spolupráci s ASZ však vytvořilo Tematický akční plán, který se nicméně věnuje oblasti zcela nové, resp. oblasti, kterou se evaluovaný SPSZ speciálně nezabýval – bezpečnosti. I přesto však tematický akční plán některými ze svých opatření navazuje na některá opatření SPSZ a řeší tak udržitelnost dluhové poradny nebo terénní práce v obci. Na řadu opatření ze SPSZ 2016 – 2019 však navázáno není a Tematický akční plán např. zcela neřeší problematiku bydlení, která však aktéry byla označena za jeden z hlavních přetrvávajících problémů bránící hlubší sociální inkluzi.

6.3 Spolupráce aktérů a ASZ

Závěrem je uvedeno shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství a jeho činnosti v obci Kraslice

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
▪ Zavedení strukturované komunikace – pravidelná setkávání, rozdělení na pracovní skupiny ▪ Zavedení strategického plánování, získání analytických podkladů, společné vymezení problémů na základě kombinace těchto podkladů a vlastní zkušenosti a znalosti aktérů ▪ Důraz na komunikaci s veřejností ▪ Nové zázemí pro terénní sociální práci přímo v obci ▪ Kapacity všech služeb zavedených či rozšířených v rámci projektů považují aktéři za dostatečné ▪ Kvalitní spolupráce mezi jednotlivými aktéry – po zavedení lokálního partnerství došlo ke zvýšení efektivity vzájemné komunikace	▪ Snížení kapacity terénní práce po ukončení projektu – aktuálně není jasné, zda dojde k dalšímu rozšíření ▪ Přetrvávající negativní postoj veřejnosti k sociálně vyloučeným nebo sociálním vyloučením ohroženým obyvatelům obce ▪ Nepodařilo se realizovat všechna plánovaná opatření, nedošlo k plánované synergii a to může být částečný důvod nenaplnění definovaných dopadů ▪ Strategické plánování bylo orientováno na výstupy, v SPSZ nebyly jasné definované dopady, proto i jejich současná evaluace nemá ve strategickém plánování pevný základ

7 Závěry evaluace a doporučení

V obci Kraslice byla provedena evaluace plnění Strategického plánu sociálního začleňování města Kraslice 2016 – 2018 a jeho dopadů na stav sociálního vyloučení v obci. Samotný SPSZ byl velice systematicky a vypracován s podrobným rozpracováním všech opatření u jednotlivých cílů a priorit. Z celé návrhové části je znát, že již před psaním SPSZ aktéři uvažovali o konkrétních projektech a jejich financování, a jednotlivé cíle pak byly vypracovány tak, aby na tyto projekty nasedaly. Některé problémy, které byly definovány v analytické části plánu, nebyly však naopak do jednotlivých oblastí návrhové části zapracovány – např. bezpečnost v obci.

Evaluovány byly 3 dopady - i) zlepšení uplatnění obyvatel SVL na trhu práce, ii) stabilizaci celkové životní situace obyvatel SVL a iii) provázanost oblasti zaměstnanosti se sociálními službami. V rámci přípravy projektů se počítalo i se vzájemnou synergií projektů, proto nerealizování části z nich značně ovlivnila jak plnění plánovaných výstupů, tak také dopady evaluovaných cílů

V obou sledovaných tematických oblastech byla většina plánovaných projektů připravena, podána a schválena, kromě dvou projektů na vznik sociálních podniků. Neschválené návrhy k sociálním podnikům byly dvakrát vráceny k přepracování a nakonec byly zcela přepracovány do jednoho návrhu na vznik stavebního sociálního podniku TABET P centrum s.r.o., který byl schválen a v současnosti je realizován s předpokládaným ukončením v roce 2021. Ze schválených projektů nakonec nebyl realizován projekt na podporu zaměstnanosti cílové skupiny *Aktivizační, asistenční a motivační program pro uplatnění cílové skupiny na trhu práce*, jehož žadatelem bylo město, protože od něj samo město odstoupilo z důvodu nemožnosti dlouhodobě naplnit personální kapacity projektu. Ze stejného důvodu odstoupilo město jako žadatel také od projektu *Prevence ztráty bydlení, zplnomocňování obyvatel SVL prostřednictvím sociální práce a participace cílové skupiny na rozhodování v oblasti bydlení*, který byl součástí neevaluované oblasti SPSZ – Bydlení. Jeho nerealizaci je však užitečné zmínit, protože aktivity tohoto projektu měly potenciál výrazně přispět ke stabilizaci životní situace obyvatel SVL.

Sociální podnik v současnosti zaměstnal již 8 osob, při čemž v rámci projektu by mělo být podpořeno celkem 13 osob cílové skupiny, do které patří dlouhodobě nezaměstnaní a osoby po VTOS. Podle vyjádření realizátorů se však nedaří zaměstnance dále uplatnit na volném pracovním trhu. Ke stejné situaci dochází také u osob absolvujících veřejně prospěšné práce. Často se spíše vrací do evidence úřadu práce. Kraslice tak obecně zažívají v posledních letech sice výrazný pokles míry nezaměstnanosti související také s polohou blízko německých hranic, čehož řada obyvatel využívá a pracují v zahraničí, stále však v Kraslicích zůstává velká skupina obyvatel s vícečetnými bariérami, kteří se pohybují v cyklu krátkodobých zaměstnání a evidencí na úřadu práce. Právě tyto osoby nejčastěji patří mezi obyvatele sociálně vyloučených lokalit a právě těmto obyvatelům se měl ve větší míře věnovat výše zmíněný projekt, od kterého však nakonec bylo ustoupeno. Uplatnění na trhu práce a oblasti zaměstnanosti se tak v rámci zvýšené kapacity terénní práce věnovala pouze organizace KOTEC, i její zástupci však popisují častou ztrátu motivace po nástupu klientů do zaměstnání z důvodu strhávání části platu na exekuce i další problémy. **Opatření plánovaná v SPSZ v oblasti Trh práce tak nebyla zavedena v takové míře a v dostatečné synergii s ostatními aktivitami, aby díky nim jednoznačně došlo k definovanému dopadu zlepšení uplatnění obyvatel SVL na trhu práce.**

Kariérové poradenství organizace Člověk v tísni, které bylo zavedeno v rámci projektu *Spolu a lépe* plánovaném v oblasti SPSZ Sociální vyloučení, má také přesah do oblasti Trh práce. Poradenství je určeno pro mladé lidi do 26 let a kromě podpory klientů při vytváření životopisů,

kontaktu se zaměstnavatelem, zvýšení motivace atd. se službě podařilo navázat také kontakty s místními firmami, které ve svých podnicích nabízí práci či praktické doučování.

Všechny projekty, které naplňovaly cíle v oblasti Sociální vyloučení SPSZ – tj. projekty organizace KOTEC o.p.s. a Člověk v tísni o.p.s. - byly úspěšně realizovány a především díky zvýšenému úvazku dluhového poradenství a navýšení kapacity terénní práce došlo k obslužení více klientů a navýšení úspěšně splněných zakázek jednotlivých služeb. Otázkou zůstává, zda se klienty podaří dovést k dlouhodobé stabilizaci jejich životní situace, neboť po ukončení obou projektů se kapacita služeb opět snížila. Zároveň by u řady obyvatel SVL k dlouhodobé stabilizaci pravděpodobně přispěla provázanost s dalšími plánovanými projekty, které se však neuskutečnily. Dalšími z faktorů, které mohou působit jako překážka pro dlouhodobou stabilizaci, je řada systémových nastavení – dluhové pasti, které vedou k tomu, že se legální práce tzv. nevyplatí; neexistence zákona o sociální bydlení aj.

Provázanost oblasti zaměstnanosti se sociálními službami se podařila v podobě provázanosti a předávání klientů NZDM a kariérového poradenství. Zároveň se k této cílové skupině mladých lidí do 26 let podařilo přilákat zaměstnavatele, kteří začali nabízet práci nebo praktické doučování ve svých provozech. K další výrazné změně v provázanosti těchto dvou oblastí však nedošlo, pravděpodobně z části kvůli nerealizování projektu *Aktivizační, asistenční a motivační program pro uplatnění cílové skupiny na trhu práce*, který měl tento potenciál, a zároveň jedním z jeho cílů byla větší spolupráce s místními zaměstnavateli.

Z celého SPSZ, který je předmětem této evaluace je velmi patrná snaha o dodržení principů Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám – adresnosti a relevance, konzistence, koordinace a synergie. Projekty byly adresovány obyvatelům města Kraslice, speciálně pak obyvatelům SVL a korespondovaly s jejich potřebami a hlavními problémy, které byly pojmenovány na setkání Lokálního partnerství i v analýzách, jež předcházely tvorbě SPSZ. Akteři si zároveň chválí systematičnost a pravidelnost, kterou spolupráce v rámci KPSVL přinesla a vzájemnou spolupráci označují za bezproblémovou. I proto lze předpokládat, že pokud by byly naplněny všechny cíle definované ve sledovaném SPSZ mělo by to značný synergický efekt a pozitivněji by se to projevilo na definovaných dopadech. K řadě plánovaných opatření však nedošlo.

Po skončení projektů organizace KOTEC a Člověk v tísni v první polovině roku 2020 došlo opět ke snížení kapacity dluhového poradenství a terénní práce, zázemí obou služeb však v Kraslicích zůstává. Další navýšení kapacity a jeho financování je v současnosti v řešení. Některá opatření týkající se řešení dluhů zahrnuje také nově vytvořený Tematický akční plán. V současnosti se nejedná o případné opětovné podání či modifikaci projektů, od kterých kvůli personálním kapacitám město odstoupilo. Budoucnost sociálního podniku po roce 2021, kdy projekt končí, je podle vyjádření jeho zástupce zatím nejistá. Lokální partnerství si v první polovině roku 2020 odsouhlasilo zmíněný TAP pro oblast bezpečnosti na období 2020 – 2022 s řadou cílů a opatření zaměřených na monitoring a zvyšování pocitu bezpečí u obyvatel města, komunitní aktivity a komunikaci s veřejností, zatím však dokument neprošel oficiálním schválením Rady města.

V obci však nadále probíhá řada opatření, které spadají mimo evaluovanou oblast Trh práce a Sociální vyloučení. Dochází k rekonstrukci a budování nových sociálních bytů určených pro osoby v bytové nouzi či aktivitám v oblasti vzdělávání, jejich evaluace však bude předmětem speciální evaluační zprávy věnující se této oblasti.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet obyvatel a průměrný věk obyvatel	8
Tabulka 2: Srovnání počtu příjemců dávek v Kraslicích mezi lety 2016 -19	10
Tabulka 3: Změna počtu vyplacených dávek mezi lety 2016 - 2019	10
Tabulka 4: Změna sumy vyplacených dávek mezi lety 2016 - 2019.....	10
Tabulka 5: Počet a podíl osob v exekucí a jejich porovnání na různých územních úrovních.....	11
Tabulka 6: Index kriminality a počet trestných činů v Kraslicích a v České republice	12
Tabulka 7: Míra nezaměstnanosti v Kraslicích a porovnání s dalšími územními úrovněmi	13
Tabulka 8: Srovnání celkové a dlouhodobé nezaměstnanosti a jejich vývoj v čase	14
Tabulka 9: Obsazenost míst VPP a SÚPM.....	14
Tabulka 10: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení.....	20

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj indexu kriminality v Kraslicích a v České republice	13
Graf 2: Struktura nezaměstnaných podle vzdělání	14
Graf 3: Organizace Člověk v tísni - Druhy a počet zakázek 2016 - 2019	26

Seznam schémat a obrázků

Obrázek 1: Poloha města Kraslice.....	8
Obrázek 2. Mapa heren s povolenými výherními automaty v Kraslicích (2017).	12
Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí	17